

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 06.08.2002, sp. zn. 4 Tz 41/2002, ECLI:CZ:NS:2002:4.TZ.41.2002.1

Číslo: 20/2003

Právní věta:

Pokud je před zahájením trestního stíhání anebo i v jeho průběhu prohlášen konkurs na majetek obviněného a do skončení trestního stíhání nedošlo k zániku účinků prohlášení konkursu, pak v takovém případě podle § 14 odst. 1 písm. c) zák. č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, nelze v adhezním řízení rozhodnout o přiznání náhrady škody, ale poškozené je třeba s jejich nároky podle § 229 odst. 1 tr. ř. odkázat na řízení ve věcech občanskoprávních.

Prohlášení konkursu na majetek právnické osoby, v níž měl obviněný postavení např. statutárního orgánu a stíhaného trestného činu se dopustil v tomto postavení, popřípadě v souvislosti s ním, nezakládá překážku uvedenou v ustanovení § 14 odst. 1 písm. c) zák. č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, neboť v takovém případě není dána shoda v osobě úpadce a pachatele trestného činu.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 06.08.2002

Spisová značka: 4 Tz 41/2002

Číslo rozhodnutí: 20

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Adhezní řízení

Předpisy: § 229 odst. 1 tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zrušil k stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti ve prospěch obviněného M. B. proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 6. 2. 2001 sp. zn. 4 To 140/2000 v trestní věci vedené u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. 2 T 13/98 napadený rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ve výroku o náhradě škody a poškození se svými nároky na náhradu škody byli odkázáni na řízení ve věcech občanskoprávních.

Z odůvodnění:

Obviněný M. B. byl rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 6. 2. 2001 sp. zn. 4 To 140/2000

po zrušení rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 30. 6. 2000 sp. zn. 2 T 13/98 v celém rozsahu uznán vinným v bodě 1) rozsudku organizátorstvím trestného činu úvěrového podvodu podle § 10 odst. 1 písm. a) a § 250b odst. 1, 5 tr. zák. ve znění zákona č. 253/1997 Sb., v bodě 2) rozsudku organizátorstvím trestného činu úvěrového podvodu podle § 10 odst. 1 písm. a) a § 250b odst. 1, 5 tr. zák. ve znění zákona č. 253/1997 Sb., v bodě 3) rozsudku trestným činem zkrácení daně, poplatku a podobné dávky podle § 148 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zák. ve znění zák. č. 290/1993 Sb. a v bodě 4) rozsudku trestným činem podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 4 tr. zák. ve znění zákona č. 290/1993 Sb.

Skutku pod bodem 1) rozsudku se obviněný M. B. dopustil tím, že v přesně nezjištěné době v létě roku 1993 před 21. 9. 1993, na základě svého záměru podvodně vylákat úvěr za účelem koupě penzionu P., po jednáních s ředitelem banky B., a s., pobočka B., majiteli a nájemcem penzionu P., když mu bylo odmítnuto poskytnutí úvěru v jím požadované výši, inicioval dohodu se svou tehdejší manželkou H. B., aby uzavřela s bankou B. smlouvu o úvěru na částku 4 900 000 Kč na základě nepravdivého podnikatelského záměru, což tato učinila dne 21. 9. 1993, kdy uzavřela s bankou B., a s., pobočka B., smlouvu o úvěru č. X, na základě které jí byl poskytnut úvěr v této výši na podnikatelský záměr na rekonstrukci provozoven, které nevlastnila a ani o rekonstrukci v době uzavření smlouvy uvažováno nebylo, a věděla, že úvěr nebude schopna splácet a ani jej nesplácela, čímž způsobila bance B., a s., škodu ve výši 4 900 000 Kč.

Skutku pod bodem 2) rozsudku se obviněný M. B. dopustil ve stejné době před 1. 10. 1993 na základě svého záměru podvodně vylákat úvěr za účelem koupě penzionu P. po jednáních s ředitelem banky B., a s., pobočka B., majiteli a nájemcem penzionu P., když mu bylo odmítnuto poskytnutí úvěru v jím požadované výši, inicioval dohodu se svým synem J. B., aby uzavřel s bankou B. smlouvu o úvěru na částku 4 800 000 Kč na základě nepravdivého podnikatelského záměru, což tento učinil a dne 1. 10. 1993 uzavřel s bankou B., a s., pobočka B., smlouvu o úvěru č. Y, na základě které mu byl poskytnut úvěr ve výši 4 800 000 Kč na nákup skladových prostor, technického vybavení, zvýšení objemu zásob a rekonstrukci provozoven a velkoobchodu potravin, které nevlastnil, přičemž si musel být vědom, že úvěr nebude schopen splácet a ani jej nesplácel, čímž způsobil bance B., a s., škodu ve výši 4 800 000 Kč.

Skutku pod bodem 3) rozsudku se obviněný M. B. dopustil tím, že jako majitel spol. s r. o. F. v průběhu roku 1993 za jednotlivá zdaňovací období podával negativní daňová přiznání k DPH, ač měl z účetně vykázaných tržeb za prodej zboží v hodnotě 1 257 420 Kč odvést DPH na výstupu ve výši 201 824 Kč, a způsobil tak českému státu zastoupenému Finančním úřadem v T. škodu v této výši.

Skutku pod bodem 4) rozsudku se dopustil jako soukromý podnikatel s oprávněním k nákupu a prodeji zboží, když postupně odebíral od různých společností a osob, ve výroku rozsudku podrobně uvedených, zeleninu, ovoce, ale i další zboží a služby na fakturu i přesto, že věděl, že je ve finančních problémech a nemá dostatek finančních prostředků k úhradě všech faktur, a byl srozuměn, že závazky nedodrží, a způsobil tak škodu v celkové výši 31 462 390 Kč.

Za shora uvedenou trestnou činnost byl obviněný M. B. výše uvedeným rozsudkem odsouzen podle § 250 odst. 4 tr. zák. za použití § 35 odst. 1 tr. zák. k úhrnnému trestu odnětí svobody na 8 let se zařazením do věznice s ostrahou. Dále mu byl uložen trest zákazu činnosti podle § 49 odst. 1, § 50 odst. 1 tr. zák. spočívající v zákazu podnikání s předmětem koupě zboží za účelem jeho dalšího prodeje a prodej na dobu 7 let.

Podle § 228 odst. 1 tr. ř. bylo shora uvedeným rozsudkem obviněnému M. B. uloženo zaplatit na náhradě škody společnosti U. B., spol. s r. o., částku ve výši 53 768,70 Kč, Z. d. R., se sídlem v V. R. částku ve výši 113 400 Kč, Z. o. d. D. - v likvidaci, se sídlem v D. částku ve výši 8400 Kč, společnosti Z., spol. s r. o., se sídlem v Z. - M. částku ve výši 54 307 Kč, P. N. částku ve výši 4930 Kč, V. M., se

sídlem v T. částku ve výši 34 207 Kč.

Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byl poškozený J. L., odkázán s nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

Podle § 229 odst. 2 tr. ř. byla poškozená společnost U. B., spol. s r. o., odkázána se zbytkem nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

Podle § 229 odst. 3 tr. ř. byli poškození DUP se sídlem P. a M., a s., se sídlem v P. odkázáni se svými nároky na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

Podle § 226 písm. b) tr. ř. byl shora uvedeným rozsudkem obviněný M. B. zproštěn obžaloby pro skutek spočívající v tom, že v přesně nezjištěný den v době od 27. 9. 1991, kdy byla uzavřena hospodářská smlouva o přenechání majetku a hospodářská smlouva o obstarání záležitostí, do 14. 3. 1993, kdy byla provedena fyzická inventura v souvislosti s předáváním pronajatých nebytových prostor, prodal materiál a obaly, které mu byly svěřeny, čímž měl způsobit podniku Z., a s., se sídlem v B. škodu ve výši 70 419 Kč, čímž si měl přisvojit cizí věc, která mu byla svěřena, a způsobit tak na cizím majetku škodu nikoli malou, ve kterém byl obžalobou krajského státního zástupce v Brně sp. zn. 2 KZv 215/96 spatřován trestný čin zpronevěry podle § 248 odst. 1, odst. 2 tr. zák., neboť tento skutek není trestným činem.

Podle § 256 tr. ř. bylo shora uvedeným rozsudkem odvolání obviněného M. B. zamítnuto.

Pro úplnost Nejvyšší soud uvádí, že v trestní věci M. B. a spol. byl Krajským soudem v Brně poprvé vyhlášen rozsudek dne 24. 3. 1999 pod sp. zn. 2 T 13/98, který ohledně obviněného M. B. zrušil Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 29. 6. 1999 sp. zn. 4 To 104/99 s tím, že podle § 259 odst. 1 tr. ř. byla věc v části týkající se obviněného vrácena soudu prvního stupně, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. V pořadí dalším rozhodnutím ve věci samé ohledně obviněného M. B. byl rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 29. 9. 1999 sp. zn. 2 T 13/98, který byl následně zrušen usnesením Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. 5. 2000 sp. zn. 4 To 39/2000 s tím, že se věc vrací soudu prvního stupně, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Ve věci tudíž znovu jednal a rozhodl Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 30. 6. 2000 sp. zn. 2 T 13/98, proti kterému podal odvolání státní zástupce i obviněný. V odvolacím řízení byl posledně zmíněný rozsudek soudu prvního stupně zrušen v celém rozsahu podle § 258 odst. 1 písm. b), d) tr. ř. a podle § 259 odst. 3 tr. ř. bylo rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 6. 2. 2001 sp. zn. 4 To 140/2000 znovu rozhodnuto již výše uvedeným způsobem.

Proti posledně uvedenému rozhodnutí odvolacího soudu podal ministr spravedlnosti podle § 266 odst. 1 tr. ř. stížnost pro porušení zákona ve prospěch obviněného M. B., a to proti výroku, kterým byla obviněnému uložena podle § 228 odst. 1 tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2001 povinnost zaplatit ve formě náhrady škody firmě U. B., spol. s r. o., částku 53 768,70 Kč, Z. družstvu R. se sídlem v V. R. částku ve výši 113 400 Kč, Z. o. d. D. - v likvidaci, se sídlem v D. částku ve výši 8400 Kč, společnosti Z., spol. s r. o., se sídlem v Z. - M., částku ve výši 54 307 Kč, P. N. částku ve výši 4930 Kč, V. M. částku ve výši 34 207 Kč, a kterým byla podle § 229 odst. 2 tr. ř. poškozená společnost U. B., spol. s r. o., odkázána se zbytkem nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Napadenými výroky byl podle názoru ministra spravedlnosti v neprospěch obviněného M. B. porušen zákon v ustanoveních § 254 odst. 1 tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2001, § 256 a § 228 odst. 1 tr. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2001 a § 229 odst. 2 tr. ř. a těmito výroky a v řízení, jež napadeným výroky předcházelo, též v ustanovení § 2 odst. 5 tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2001 a v ustanovení § 2 odst. 6 tr. ř.

Ve stížnosti pro porušení zákona je konstatována správnost výroků o vině i trestu v napadeném

rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 6. 2. 2001 sp. zn. 4 To 140/2000 s tím, že i práva obviněného včetně práva na obhajobu byla v projednávané věci náležitě respektována. Pochybení, které je stížností pro porušení zákona vytýkáno, je spatřováno výlučně v adhezním řízení.

Při rozhodování o náhradě škody soudy obou stupňů podle názoru ministra spravedlnosti pochybily, když poté, co byla část poškozených krajským soudem ve smyslu ustanovení § 44 odst. 2 tr. ř. v tehdy platném znění usnesením ze dne 13. 1. 1999 připuštěna k trestnímu řízení, nevzaly v úvahu skutečnost, že na majetek obviněného M. B. byl prohlášen konkurs, a to usnesením Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 24. 8. 1999 sp. zn. 39 K 16/99 s tím, že účinky konkursu nastaly dne 24. 8. 1999, a tato skutečnost byla zapsána do obchodního rejstříku dne 27. 8. 1999. Soud tudíž podle názoru ministra spravedlnosti nerespektoval ustanovení § 14 odst. 1 písm. c) zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, účinného od 1. 6. 1996, které mimo jiné stanoví, že prohlášením konkursu na majetek úpadce nastávají mimo jiné účinky konkursu ve vztahu k adheznímu řízení, v němž nelze rozhodnout o náhradě škody.

V závěru stížnosti pro porušení zákona proto ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že shora uvedeným výrokem rozsudku Vrchního soudu v Olomouci o náhradě škody byl porušen zákon v ustanoveních § 254 odst. 1 tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2001, § 256 a § 228 odst. 1 tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2001 a v § 229 odst. 2 tr. ř., a těmito výroky, jakož i v řízení, jež těmto výrokům předcházelo, též v ustanovení § 2 odst. 5 tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2001 a v ustanovení § 2 odst. 6 tr. ř. v neprospěch obviněného M. B. Dále aby Nejvyšší soud podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil napadenou část shora uvedeného rozsudku, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušenou část rozsudku obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a dále aby postupoval podle § 271 odst. 2 tr. ř. a odkázal poškozené, jichž se napadená část rozhodnutí týká, na řízení ve věcech občanskoprávních.

Nejvyšší soud přezkoumal podle § 267 odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž byla stížnost pro porušení zákona podána, v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející. K vadám výroků, které nebyly stížností pro porušení zákona napadeny, Nejvyšší soud přihlíží, jen pokud by mohly mít vliv na správnost výroků, proti nimž byla podána stížnost pro porušení zákona.

Podle § 43 odst. 1 tr. ř. ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda (poškozený), má právo činit návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisů (§ 65), zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání konaného o odvolání a před skončením řízení se k věci vyjádřit.

Podle § 43 odst. 2 tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2001 poškozený, který má podle zákona proti obviněnému nárok na náhradu škody, jež mu byla trestným činem způsobena, je oprávněn také navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit tuto škodu. Návrh je třeba učinit nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování (§ 206 odst. 2 tr. ř.). Z návrhu musí být patrné, z jakých důvodů a v jaké výši se nárok na náhradu škody uplatňuje.

Podle § 44 odst. 2 tr. ř., ve znění účinném do 22. 2. 2001, v řízení o trestných činech náležejících do příslušnosti krajského soudu (§ 17) rozhodne o účasti poškozeného soud podle povahy projednávané věci.

Podle § 44 odst. 3 tr. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2001, návrh podle § 43 odst. 2 tr. ř. nelze podat, bylo-li o nároku již rozhodnuto v občanskoprávním nebo v jiném příslušném řízení.

Podle § 228 odst. 1 tr. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2001, odsuzuje-li soud obžalovaného pro trestný čin, kterým způsobil jinému majetkovou škodu, uloží mu zpravidla v rozsudku, aby ji

poškozenému nahradil, jestliže byl nárok včas uplatněn (§ 43 odst. 2 tr. ř.).

Podle § 229 odst. 1 tr. ř., není-li podle výsledků dokazování pro vyslovení povinnosti k náhradě škody podklad nebo bylo-li by pro rozhodnutí o povinnosti k náhradě škody třeba provádět další dokazování, jež přesahuje potřeby trestního stíhání a podstatně by je protáhlo, soud odkáže poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem.

Podle § 229 odst. 2 tr. ř. na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem odkáže soud poškozeného také se zbytkem jeho nároku, jestliže mu nárok z jakéhokoli důvodu přizná jen zčásti.

Podle § 254 odst. 1 tr. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2001, nezamítne-li odvolací soud odvolání podle § 253 tr. ř., přezkoumá zákonnost a odůvodněnost všech výroků rozsudku, proti nimž může odvolatel podat odvolání, i správnost postupu řízení, které předcházelo rozsudku, přihlížeje přitom i k vadám, které nebyly odvoláním vytýkány.

Podle § 256 tr. ř. odvolací soud odvolání zamítne, shledá-li, že není důvodné.

Podle § 14 odst. 1 písm. c) zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o konkursu a vyrovnání“) má prohlášení konkursu *ex lege* účinek přerušení řízení o nárocích, které se týkají majetku patřícího do konkursní podstaty nebo které mají být uspokojeny z tohoto majetku, jejichž účastníkem je úpadce, ledaže jde o trestní řízení (v němž však nelze rozhodnout o náhradě škody), řízení o výživném nezletilých dětí, řízení o výkon rozhodnutí; s výjimkou řízení o pohledávkách, které je třeba přihlásit v konkursu, lze v řízení pokračovat na návrh správce konkursní podstaty, popř. ostatních účastníků řízení a správce konkursní podstaty se stává účastníkem řízení místo úpadce.

Podle § 6 téhož zákona majetek podléhající konkursu tvoří konkursní podstatu. Konkurs se týká majetku, který patřil dlužníkovi v den prohlášení konkursu a kterého nabyl za konkursu; tímto majetkem se rozumí také mzda nebo jiné podobné příjmy. Do podstaty nenáleží majetek, jehož se nemůže týkat výkon rozhodnutí; majetek sloužící k výkonu podnikatelské činnosti z podstaty vyloučen není. Za podmínek stanovených zákonem o konkursu a vyrovnání patří do podstaty také majetek jiných osob, zejména těch, které nabyly na základě neúčinných právních úkonů dlužníka.

Podle § 45 odst. 1 téhož zákona zrušením konkursu zanikají účinky prohlášení konkursu uvedené v § 14 odst. 1 písm. a) až g) a i); platnost a účinnost úkonů provedených v průběhu konkursu tím není dotčena.

Nejvyšší soud konstatoval, že stížnost pro porušení zákona je důvodná. Z obsahu spisu bylo zjištěno, že útoky pokračujícího trestného činu podvodu ze shora uvedeného rozsudku vrchního soudu, ohledně nichž bylo krajským soudem rozhodnuto, že se těmito útoky poškozené subjekty k trestnímu řízení připouštějí ve smyslu ustanovení § 44 odst. 2 tr. ř., ve znění účinném do 22. 2. 2001, obviněný M. B. spáchal jako podnikatel – fyzická osoba, nebo jako jednatel společnosti F., spol. s r.o., se sídlem v T.

Nejvyšší soud pokládá za potřebné zdůraznit, že ve smyslu ustanovení § 228 odst. 1 tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2001, ale i ve znění účinném po tomto datu, je možné obviněnému uložit povinnost nahradit škodu poškozenému při splnění všech podmínek vyžadovaných příslušnými ustanoveními trestního řádu. Zejména pak z tohoto ustanovení vyplývá, že je lze aplikovat za současného rozhodnutí odsuzujícím rozsudkem, při škodě způsobené skutkem vykazujícím znaky trestného činu, jehož spácháním byl obviněný uznán vinným, s tím, že škoda, která byla trestným

činem způsobena, má charakter majetkové škody a uplatněný nárok má podklad v příslušných hmotně právních předpisech, včetně jeho výše. Dále pak za naplnění předpokladu, že odpovědnost obviněného za škodu byla v trestním řízení dostatečně prokázána a není zde jiná zákonná překážka, která by bránila rozhodnutí o uplatněném nároku na náhradu škody.

Součástí přezkoumávaného trestního spisu bylo i usnesení bývalého Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 24. 8. 1999 sp. zn. 39 K 16/99, jímž byl na majetek dlužníka M. B. prohlášen konkurs s tím, že účinky konkursu nastaly dne 24. 8. 1999, přičemž k zápisu do obchodního rejstříku došlo dne 27. 8. 1999.

V této souvislosti je třeba poukázat, že trestní právo České republiky je doposud postaveno výhradně na principu individuální trestní odpovědnosti fyzických osob. Tato zásada má význam nejen pro rozhodování o vině a trestu, ale i pro ukládání povinnosti k náhradě škody, neboť pouze pachatel (v širším slova smyslu) trestného činu může být v adhezním řízení zavázán k povinnosti způsobenou škodu nahradit. To však platí za současného splnění předpokladu, že se tak nestalo za podmínek uvedených v ustanovení § 420 odst. 2 obč. zák., v němž je stanoveno, kdy je škoda způsobena právnickou nebo fyzickou osobou, byla-li způsobena při jejich činnosti těmi, které k této činnosti použili. Z toho pak lze dovodit, kdy poškozená třetí osoba nemůže přímo proti obviněnému uplatňovat nárok na náhradu škody v adhezním řízení. Pokud je tedy trestný čin spáchán pachatelem v postavení statutárního orgánu právnické osoby a v souvislosti s tímto jeho postavením a podmínky ustanovení § 420 odst. 2 obč. zák. se neuplatní, k náhradě způsobené škody může být zavázán pouze pachatel osobně. To jinými slovy znamená, že takový pachatel trestného činu, kterému byla v rámci adhezního řízení uložena povinnost k náhradě škody, je povinen tuto škodu hradit ze svého majetku, a nikoli z majetku právnické osoby, jejímž je statutárním orgánem. Právnická osoba v dosavadním pojetí našeho hmotného práva trestního není subjektem trestného činu, a proto jí nemůže být v adhezním řízení stanovena povinnost k náhradě škody. Jestliže tedy dojde k prohlášení konkursu na majetek právnické osoby, na průběh adhezního řízení vedeného v rámci trestního stíhání pachatele – statutárního orgánu téže právnické osoby to nebude mít žádný vliv, jelikož ustanovení § 14 odst. 1 písm. c) zákona o konkursu a vyrovnání se svými účinky ohledně nemožnosti rozhodnout o náhradě škody neuplatní. V tomto případě totiž není dána shoda v osobě úpadce a pachatele trestného činu.

Pokud ale v přezkoumávaném případě byl výslovně prohlášen konkurs na majetek obviněného M. B., a to i v průběhu trestního stíhání, a do jeho ukončení nedošlo k zániku účinků prohlášení konkursu, pak v takovém případě nastaly účinky prohlášení konkursu ve vztahu k trestnímu řízení vyplývající z ustanovení § 14 odst. 1 písm. c) zákona o konkursu a vyrovnání, což znamená, že trestní řízení nebylo nutné přerušit, ale v adhezním řízení nebylo možné rozhodnout o náhradě škody.

Vrchní soud v Olomouci ve svém rozsudku převzal až na drobnou korekturu výrok o náhradě škody ze zrušeného rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 30. 6. 2000 sp. zn. 2 T 13/98, neboť jej považoval za věcně i formálně správný. Zjevně přehlédl, jako již před ním soud prvního stupně, výpověď M. B. učiněnou v hlavním líčení dne 29. 9. 1999, již soudu mimo jiné oznámil, že na jeho majetek byl prohlášen konkurs. Oznámení o prohlášení konkursu na majetek obviněného spolu s předložením kopie příslušného usnesení Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 24. 8. 1999 sp. zn. 39 K 16/99 učinila i správkyň konkursní podstaty JUDr. H. Š. a toto bylo Vrchnímu soudu v Olomouci doručeno dne 19. 1. 2000 ke sp. zn. 4 To 169/99. V následujícím hlavním líčení u soudu prvního stupně ani v odvolacím řízení soudy tuto skutečnost blíže neprověřovaly a při svém rozhodování ji nebraly v úvahu.

Vzhledem k uvedenému Krajský soud v Brně ani Vrchní soud v Olomouci nemohly v rámci adhezního řízení v dané trestní věci rozhodovat o uložení povinnosti k náhradě škody obviněnému M. B. Prohlášení konkursu na majetek obviněného sice nemělo vliv na procesní postavení poškozených, kteří byli ve smyslu § 44 odst. 2 tr. ř. v tehdy platném znění krajským soudem k trestnímu řízení

připuštění, neboť jejich procesní práva poškozených v trestním řízení zůstala zachována, ale mělo ten důsledek, že nemohlo být vzhledem k prohlášení konkursu na majetek obviněného rozhodnuto o povinnosti obviněného škodu poškozeným ve smyslu § 228 odst. 1 tr. ř. nahradit.

V daném případě prohlášením konkursu na majetek obviněného se poškození, kteří jinak byli oprávněni náhradu škody v adhezním řízení uplatňovat podle § 43 odst. 2 tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2001 (od 1. 1. 2002 podle § 43 odst. 3 tr. ř.), ocitli v situaci, kdy po dobu trvání účinků konkursního řízení o tomto jejich právu nemohlo být trestním soudem rozhodnuto. Od tohoto momentu totiž jediným řízením, v němž mohlo být o požadavcích poškozených na náhradu škody způsobenou trestnou činností obviněného rozhodnuto, bylo řízení vedené podle zákona o konkursu a vyrovnání, v němž poškození vystupují v postavení konkursních věřitelů. Krajský soud v Brně tedy v této procesní situaci nemohl a neměl věcně rozhodovat o nárocích poškozených na náhradu škody, neboť tomu bránila zákonná překážka vyplývající z ustanovení § 14 odst. 1 písm. c) zákona o konkursu a vyrovnání. Krajský soud poškozené mohl s jejich nároky na náhradu škody pouze odkázat na řízení ve věcech občanskoprávních podle § 229 odst. 1 tr. ř., jelikož takový výrok nemá vliv na konkursní podstatu, do níž je okamžikem prohlášení konkursu zahrnut majetek dlužníka, v daném případě obviněného (viz § 6 zákona o konkursu a vyrovnání). Obdobně pak krajský soud neměl rozhodovat ani podle ustanovení § 229 odst. 2 tr. ř., tedy odkazovat poškozené se zbytkem jejich nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních, neboť předpokladem užití tohoto ustanovení je, že soud o uplatněném nároku na náhradu škody může v adhezním řízení alespoň z části rozhodnout podle § 228 odst. 1 tr. ř. V daném případě tomu tak ale z již výše uvedených důvodů nebylo.

Pokud tedy Krajský soud v Brně zmíněným způsobem nepostupoval a o vznesených nárocích poškozených subjektů na náhradu škody ve svém rozsudku rozhodl, byl povinen toto pochybení napravit Vrchní soud v Olomouci, který v dané věci projednával odvolání, jež proti vydanému rozsudku soudu prvního stupně podali státní zástupce i obviněný. Měl tudíž zrušit rozsudek soudu prvního stupně též z důvodu § 258 odst. 1 písm. f) tr. ř. pro nezákonnost této části výroku o náhradě škody a sám zmíněné poškozené odkázat s jejich nároky na řízení v občanskoprávních věcech podle § 229 odst. 1 tr. ř. Odvolací soud ale nesplnil řádně svoji přezkumnou povinnost vyplývající z ustanovení § 254 odst. 1 tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2001 ohledně nesprávného výroku o náhradě škody a nesprávného procesního postupu, který výroku o náhradě škody předcházel, když nezjistil shora uvedené pochybení soudu prvního stupně a důvodné odvolání obviněného v tomto ohledu zamítl podle § 256 tr. ř. Vrchní soud v Olomouci tudíž pochybil, když přejal s drobnou korekturou chybný výrok o náhradě škody ze zrušeného rozsudku Krajského soudu v Brně do vlastního rozhodnutí. Svým výrokiem o náhradě škody tak porušil zákon v ustanoveních § 228 odst. 1 a § 229 odst. 2 tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2001.

Nejvyšší soud proto podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil porušení zákona v těch ustanoveních trestního řádu účinného do 31. 12. 2001, která byla v napadeném rozsudku odvolacího soudu a v řízení, které jeho vydání předcházelo, nesprávně aplikována v neprospěch obviněného. Poté podle § 269 odst. 2 tr. ř. Nejvyšší soud zákonu odporující část výroku o náhradě škody v rozsudku odvolacího soudu zrušil, a to včetně všech dalších rozhodnutí na zrušenou část rozsudku obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Sám pak postupem podle § 271 odst. 2 a § 265 tr. ř. rozhodl tak, že poškozené U. B., spol. s r. o., Z. d. R. se sídlem v V. R., Z. o. d. D. – v likvidaci, se sídlem v D., Z., spol. s r. o., se sídlem v Z. – M., P. N. a V. M. odkázal s jejich nároky na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Ostatní výroky v napadeném rozsudku Vrchního soudu v Olomouci zůstaly nedotčeny.

Pokud obviněný M. B. prostřednictvím své obhájkyne ve veřejném zasedání navrhoval, aby Nejvyšší soud přezkoumal v napadeném rozsudku i některé výroky o vině, nebylo možné mu vyhovět. Žádný z výroků o vině totiž nebyl stížností pro porušení zákona napaden a ta část výroku o náhradě škody,

proti níž mimořádný opravný prostředek ministra spravedlnosti směřoval, neměl původ ve výroku o vině, jehož přezkoumání se obviněný domáhal.